

Keuzes maken

Beste ethicus,

Een jaar geleden is Martin, een bewoner van 32 jaar met het syndroom van Down, overleden aan kanker. Het was een intensieve tijd, voor mij en mijn collega's maar ook voor de bewoners. De verhoudingen waren altijd goed en we missen hem erg. Een van de bewoners houdt alle verjaardagen en bijzondere dagen bij op haar kalender. Zo weet zij precies wanneer die man is overleden. Zij heeft gevraagd of wij op die dag iets speciaals gaan doen. De datum nadert snel. Toen ik het hoorde heb ik dat signaal direct opgepakt. Maar mijn collega's zien er weinig in. Ze vinden: gebeurd is gebeurd. Bovendien wil onze afdeling P&O er geen uren voor beschikbaar stellen, dus zou het in onze vrije tijd moeten. Maar we kunnen die bewoonster toch niet in de kou laten staan? Ik vind het belangrijk om stil te staan bij de verjaardag van dat overlijden, voor ons hele team een indringende gebeurtenis. Een van de teamleden heeft als alternatief geopperd om de familie van die overleden cliënt te vragen om iets te organiseren. Dan kan iedereen die dat wil, daarheen.

Geacht teamlid,

U werkt in een woonvoorziening. Terecht spreekt u dan ook van *bewoners*, niet *cliënten*. Hoewel veel bewoners hun eigen 'thuisfront' hebben, is de voorziening voor de meesten hun thuis. U mag er dan voor worden betaald, maar in de beleving van de bewoners vormt u samen met hen een soort gezin. Jullie eten met elkaar, gebruiken dezelfde badkamer en keuken, jullie ruziën, lachen en huilen met elkaar. Dat hier geen uren voor beschikbaar zijn, klinkt als een argument maar is in werkelijkheid een conclusie, een keuze. Toen deze bewoner overleed, waren er immers wél uren beschikbaar.

Welnu, welke argumenten hebben we? U zegt: er is behoefte aan een herdenkingsbijeenkomst. En natuurlijk weet u zelf dat je niet elke 'behoefte' voor zoete koek hoeft te slikken. Als bewoners midden in de nacht housemuziek willen draaien, of cola en chips prefereren boven gezonde warme maaltijden, steekt u daar vast een stokje voor. Maar bij het gemis aan Martin is kennelijk iets speciaals aan de hand. De vraag om een herdenkingsbijeenkomst, een jaar na het overlijden, duidt op een combinatie van twee bijzondere menselijke vermogens: je het verleden kunnen herinneren, en het hechten aan individuele uniciteit. Als in een kippenhok één van de kippen door een vos wordt verslonden, loopt de rest vijf minuten later al weer opge-

De doden blijven herdenken

wekt maïs te pikken. Kippen kunnen net als veel andere dieren hooguit tot drie tellen. Wat daarbovenuit gaat, tellen ze niet en missen ze ook niet. Mensen zitten anders in elkaar.

Geen twijfels dus aan de redelijkheid van de wens tot herdenken. Het ethische probleem zit hem veeleer in de wijze waaróp. Want je wilt niemand dwingen om te herdenken op een wijze of een moment die niet bij hem of haar past. De collega die

zegt: 'Gebeurd is gebeurd' hoeft niet per se een gevoelloze hork te zijn. Misschien heeft zij in het afgelopen jaar meer bij de dood van Martin stilgestaan dan menig ander, en is ze blij dat dit proces eindelijk is afgerond. Dat maar weinig van uw collega's uw pleidooi ondersteunen, en dat de behoefte vooral door één bewoonster geuit wordt, duidt er eveneens op dat niet iedereen even hard om een plichtigheid staat te springen. Op

hún beurt moeten zij echter anderen niet verhinderen om te herdenken. Maar om het nog wat ingewikkelder te maken: herdenken is iets wat je bij voorkeur samen doet. Een rouw dienst, een plechtigheid op 4 mei: het scheidt een band waarbij één plus één meer is dan twee. Helemaal iedereen op zijn eigen manier laten gedenken wil je ook niet.

Ga dus eens met een aantal betrokkenen (bewoners, collega's) om de tafel zitten en stel de vraag: *wie heeft er behoefte aan een gezamenlijke herdenking?* De familie hoeft je niet te vragen: die zal zo'n initiatief toch wel waarderen, en als u besluit om het niet te doen, blijft hun een teleurstelling bespaard. Waarschijnlijk zullen op de groep en in het team sommigen er oren naar hebben. Houd hun voor dat herdenkingsbijeenkomsten in veel woonvoorzieningen een gewone zaak zijn. Bedenk ook dat zo'n bijeenkomst geen groots gebeu-

ren hoeft te zijn: met het uitspreken van een gedicht, het aansteken van een kaars naast een foto van Martin en het beschikbaar hebben van een fotoalbum kom je al een heel eind. De bijeenkomst kan dan overgaan in een gemeenschappelijk koffiedrinken. Daar kan geen P&O-afdeling een speld tussen krijgen. Vraag dus om een inhoudelijk gesprek, maar wees ook bereid om uw verlies te nemen. Beter een van harte ondersteund initiatief dan een gedwongen en lege plechtigheid. Ook zonder een bijeenkomst blijven er genoeg mogelijkheden over om Martin niet uit de herinnering te laten verdwijnen. • Theo Boer

Elke lezer van Klik kan een vraag of probleem voorleggen aan Theo Boer, via de redactie: klik@mbp.nl, of redactie Klik, postbus 8632, 3009 AP Rotterdam.

ADVERTENTIE

TEAMTRAININGEN EN WORKSHOPS AFGESTEMD OP CONCRETE CASUSSEN

Mieke Janssens, Hattasingel 148, Rotterdam
T: 010-4559454 E: concretecoaching@planet.nl
www.concretecoaching.nl

7 mei, seminar over **Levensverhalen** van cliënten en van zorgverleners. In Elspeek. Reliëf, aanmelden via 0577-498111 of www.mennorode.nl.

8 mei, congres **Autisme** spectrum stoornissen, in Arnhem. Bohn Stafleu van Loghum, telefoon 030-6383638, www.bsl.nl.

26 mei, studiebijeenkomst **Geen klier voor het plezier over het omgaan met probleemgedrag**. In Utrecht. Medilex, telefoon 030-6933887, www.medilex.nl.

27 mei, symposium **Merk me op!** Over mensen met een verstandelijke beperking die niet (goed) kunnen **zien en horen**. In Nieuwegein. Centrum voor consultatie en expertise, telefoon 030-2679288, www.cce.nl.

28 mei, **Kennismarkt** gehandicaptensector, met de opening van het Kennisplein en interactieve workshops. In IJsselstein. Congresso, telefoon 0348-425415, www.congresso.nl.

29 mei, studiedag **Gehechtheid en stressregulatie**. Paula Sterkenburg vertelt over hechting en stressregulatie bij mensen met een verstandelijke beperking of meervoudige beperking. In Utrecht. Fortior, telefoon 06-38146134, www.fortior.info.

Dit is een selectie uit de agenda-berichten voor komende maand. Veel meer aankondigingen staan in de Agenda op onze website:

www.klik.org

29 mei, Diner in het donker bij Bartiméus, voor wie wil ervaren wat het is om **blind** te zijn. In hotel restaurant Oud London, Zeist. Aanmelden via dinereninhedonker@bartimeus.nl, of telefoon 06-23888865.

Cursussen

Autisme en agressie Op de avonden van 13, 20 en 17 mei, en 3 juni, in Groningen. Asspect, telefoon 050-3125094, www.asspect.nl.

Gedragsproblemen Belevingsgerichte behandeling van gedragsproblemen bij mensen met een verstandelijke beperking. Op 6 en 20 mei, 3 en 24 juni, in Utrecht. Gitp Pao, telefoon 013-5355825 of www.pao.nl.

Emdr De methodiek Eye movement desensitization and reprocessing (oogbewegingen) bij mensen met een verstandelijke beperking. Op 13 mei en 17 juni, in Utrecht. Gitp Pao, telefoon 013-5355825 of www.pao.nl. •